

Fornyings- Administrasjons og Kirkedepartementet
2010
Postboks 8004 Dep
0030 Oslo

13. oktober

postmottak@fad.dep.no

Deres ref.: 200901650-/KKI

HØRINGSSVAR TIL UTKAST TIL FORSKRIFT OM ENDRINGER I FORSKRIFT OM UNNTAK FRA KONKURRANSELOVEN § 10 FOR SAMARBEID VED OMSETNING AV BØKER

Innledning

Vi viser til Deres høringsbrev av 30. august 2010 og takker for invitasjon til å bidra med hørings svar. Vi vil i vårt hørings svar konsentrere oss om fastpris for gruppe-2 bøker, men også kort kommentere endringene i § 1 Virkeområde, og § 5 Unntak for samarbeid om litteraturabonnement.

Før vi kommer så langt vil vi i innledningen knytte noen korte kommentarer til høringsbrevets punkt 2) bakgrunnsbeskrivelse, og punkt 3) Forlengelse av virketiden for forskriftsunntaket.

Den norske Forfatterforening er svært glad for at Regjeringen har besluttet at det i ytterligere fire år fra 1. januar 2011 kan inngås og gjennomføres avtaler i overensstemmelse med forskriftsunntaket, herunder fastpris og abonnementsavtaler. For norske skjønnlitterære forfattere handler dette særlig om å ivareta en utgivelsesbredde i et lite språksamfunn, om bøkernes tilgjengelighet gjennom bokhandelen og bredden de presenteres i.

I Høringsbrevet pekes det på at Bokavtalens virkninger på konkurransen og bidrag til oppnåelse av litteraturpolitiske mål ikke er entydige ifølge Telemarkforsknings evaluering av Bokavtalen. Evalueringen viser at det er vanskelig å identifisere avtalens virkning for litterær bredde, kvalitet og tilgjengelighet. Dette til tross for at forfattere, bokhandler og forleggere er samstemte i det motsatte. Vi tror dette misforholdet blant annet kan skyldes at nye litteraturabonnementer, som har et sterkt fokus på å formidle litterær bredde, er innført etter at Telemarkforskning gjorde sin evaluering. Langt flere bokhandler enn tidligere har disse nye litteraturabonnementene; noe alle yngre, uetablerte og litt smalere norske skjønnlitterære forfattere merker svært godt. Disse litteraturabonnementene har ført til en nesten tredoblet distribusjon for disse forfatternes bøker. Dette er i øyeblikket en av bærebjelkene i langsiktig bygging av norske forfatterskap.

Den norske Forfatterforening vil foreslå at departementet før Bokavtalens virketid utløper ser nærmere på hva som vil være konsekvensene for langsiktig utvikling av forfatterskap dersom

litteraturabonnementene i Bokavtalen forsvinner. Vi vil også foreslå for departementet at det gjøres en utredning rundt utviklingen av litterær bredde i de landene som har fripris (Sverige, Danmark, England), og samtidig ser på hvilke inntekter forfatterne i disse landene har gjennom sitt litterære virke.

I punkt 3) slås det også fast at ”Et fastprissystem for å kunne fastsette royalties til forfattere ikke er nødvendig, men kan forenkle arbeidet.” Den norske Forfatterforening vil bemerke at det er påfallende at et departement behandler en lavtlønnet yrkesgruppes inntektsgrunnlag på en så lettvinnt og tilsynelatende ukvalifisert måte. Et fastprissystem er avgjørende for å kunne sikre forfatterne en viss forutsigbarhet og et rimelig nivå hva gjelder faktisk royaltyutbetaling. Fastpris som en praktisk nødvendighet for matematisk å kunne ”fastsette royalties til forfattere” er helt underordnet selve inntektseffekten av fastprisen for forfatterne.

I siste avsnitt i høringsbrevets punkt 3 står det at ”Det legges til grunn at dersom det innen utgangen av 2014 ikke kan godtgjøres at avtalen gir den ønskede kulturpolitiske gevinst, vil det ikke være aktuelt med ytterligere forlengelse av forskriftens virketid”. Lest opp mot høringsbrevets siste avsnitt der det står at ”det er vanskelig å anslå eventuelt samfunnsøkonomisk tap ved begrensning av konkurransen, og tilsvarende vanskelig å tallfeste eventuelle kulturpolitiske gevinster”, fremstår det som høyst vagt hva som er vurderingsgrunnlaget for om hvorvidt forskriften tjener sitt formål.

Forskriften som unntar samarbeid ved omsetning av bøker har utvilsomt en positiv kulturpolitisk effekt. For mange av oss som arbeider for at det skal være mulig å opprettholde en litterær bredde i et så lite språksamfunn som det norske, fortøner det seg som katastrofalt om man slik man varsler i høringsbrevet, avviker fastpris og abonnementsordninger i 2014 uten bedre dokumentasjon enn det man viser til i dette brevet. Ettersom det er eventuelle kulturpolitiske gevinster som skal måles, burde vel dette vurderes av Kulturdepartementet som avgjørende faginstans, og ikke av organer som skal ivareta konkurranselovens formål i sin alminnelighet?

§ 1 Virkeområde

Den norske Forfatterforening støtter departementets endringsforslag til forskriftens § 1. Vi oppfatter det som helt klart at i forhold til forskriftens saklige virkeområde omfattes alle typer bøker, herunder alle e-bøker og alle lydbøker.

§ 5 Unntak for samarbeid om litteraturabonnement

Som vi allerede har vært inne på i innledningen, anser Forfatterforeningen at de nye litteraturabonnementene i Bokavtalen i dag er et av de viktigste virkemidlene i det norske litterære systemet, med tanke på langsiktig forfatterskapsbygging. Vi støtter dermed at § 5 tillater den formen for kjøpsplikt som er innført i Bokavtalen av 29. mai 2009.

Fastpris på fagbøker og lærebøker til høyere utdanning

Fastpris på bøker har vært et litteraturpolitisk virkemiddel som er ment å bidra til utgivelse og distribusjon av et bredt utvalg titler, også i et lite marked som det norske. I høringsbrevet fra Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet er det sagt at det ikke er funnet grunnlag for å videreføre unntaket som gir partene i Bokavtalen adgang til faste bokpriser på fagbøker og lærebøker til høyere utdanning. Vi har imidlertid ikke kunnet finne noen begrunnelse for hvorfor man betrakter fastprisen som et riktig litteraturpolitisk og språkpolitisk virkemiddel når det gjelder skjønnlitteratur og sakprosa, men ikke når det gjelder fagbøker og lærebøker

for høyere utdanning. For den norske Forfatterforening framstår skillet mellom disse bokgruppene som svakt fundert og følgelig vanskelig å forstå.

I Telemarkforskingens evaluering av Bokavtalen er ikke fastprisens betydning for fag- og lærebøker undersøkt. Vi ber om at departementet gjennomfører en evaluering av fastprisens betydning for gruppe-2 bøkene, slik at diskusjonen rundt faste eller frie bokpriser blir mer kunnskapsbasert. Senest i stortingsmelding 35 (2007-2008) *Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* konkluderer man etter en gjennomgang av virkemidler som skal stimulere tilgangen på norskspråklig studielitteratur, med at det er to viktige virkemidler i denne sammenhengen. Det ene av disse to virkemidlene er fastprisen. I punkt 7.3.7.7 i stortingsmelding 35 konkluderes det slik: ”Fastprisordninga synest å fungera som eit stabiliserande element i ein sårbar bokmarknad. Dette er bakgrunnen for at regjeringa vil halda fast ved det etablerte fastprissamarbeidet for produksjon av fag- og lærebøker til høgare utdanning.”

Vi etterspør altså en begrunnelse for hvorfor dette standpunktet ikke ser ut til å gjelde lenger. Denne meldingen ble vedtatt av Stortinget for svært kort tid siden.

Vi ser heller ikke at det finnes belegg for å si at innføring av fripris i bokgruppe 2, vil føre til billigere bøker for studenter og andre brukere. Vi antar at prisen på bøker som brukes i store og populære kurs, vil kunne reduseres noe, mens prisen på småkursbøker vil stige. Med frie priser på faglitteraturen er det grunn til å tro at særlig nettbokhandelen vil kunne kapre større markedsandeler gjennom prismekanismen enn den ordinære bokhandel med fast utsalgssted. Det betyr at studentene vil miste campusbokhandel, altså sin faghandel, noe verken studentene eller litteraturen er tjent med. Høyst sannsynlig vil fri pris på fagbøker føre til økte forskjeller mellom studentene ut fra hvor populære fag de velger. Utgivelsen av et mangfold av fagbøker og lærebøker på norsk vil også bli mindre lønnsom, noe som igjen fører til at fagbokutvalget på norsk vil snevres inn. Når en av språkpolitiske årsaker ønsker å opprettholde norsk som et fagspråk, er det vanskelig å se at fri pris vil bidra til slik opprettholdelse..

Vennlig hilsen
Den norske Forfatterforening

Anne Oterholm (sign.)
leder